

УДК 336:631.162

ІНСТИТУЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО БІЗНЕСУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Радченко О.Д., к.е.н., ст. науков. співроб.

*Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ,
Коваль Н.І., аспірант, асистент кафедри обліку та аналізу ВНАУ*

The considered problems of institutsionnoy environment of financial resources as by the constituent of potential of small enterprises, machineries, providing of management by them and criteria of the effective use

Рассмотренные проблемы институционной среды финансовой деятельности как составляющей потенциала малых предприятий, механизмы, обеспечение управления ими и критерии эффективного использования

Вступ. Ускладнення умов господарювання породжує ситуацію, коли гроші та фінанси стають самостійним і вирішальним ресурсом виробництва, що потребує їх ретельного вивчення, дослідження та облікового відображення.

Крім операційної (основної) діяльності, яка включає виробництво продукції, проведення робіт і надання послуг, передбачених статутом підприємства, здійснюється і фінансова діяльність. Вона є системою форм і методів, які використовуються для фінансового забезпечення функціонування підприємств та досягнення ними поставлених цілей [1], призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталу підприємства.

Дослідженню фінансів сільського господарства присвячені праці В.М.Алексійчука, П.І.Гайдуцького, О.Є.Гудзь, М.Я.Дем'яненка, Д.І.Деми, Г.Г.Кірейцева, П.А.Лайка, І.І.Лукінова, Д.В.Полозенка, П.Т.Саблука, П.А.Стецюка та інших. Ними напрацьовано категоріальний апарат, визначено структуру та взаємозв'язки і основні компоненти механізму. Але необхідне формування критеріїв інституційного середовища фінансових ресурсів для малого бізнесу в сільському господарстві. При цьому - фінансові ресурси мають джерела створення і певне цільове призначення, є сукупністю коштів, виражають відносини власності, їх формування й використання має правову основу й регламентування [5]. А інституційне середовище – це “середовище підприємницької діяльності” як сукупності формальних і неформальних інститутів, що формують умови для підприємницької діяльності, структурують її і є фундаментальною передумовою ринкових перетворень [1, с.3]. Інституціоналізм - напрям, що зародився в західній економічній науці. Це масив концепцій, загальною метою яких є вивчення економічних явищ і процесів в тісному зв'язку з соціальними, правовими, політичними й іншими явищами [2].

Постановка задачі. Відповідно до Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні [3, ст. 1], основними чинниками, які перешкоджають розвитку малого підприємництва, є: відсутність чітко сформульованої через систему правових актів державної політики у сфері підтримки малого підприємництва; відсутність реальних та дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки тощо.

Тому завданнями створення інституційного середовища є формування державної системи забезпечення розвитку та підтримки малого підприємництва; створення належних умов його розвитку в регіонах; підтримка ділової та інвестиційної активності, розвиток конкуренції на ринку товарів та послуг; активізація фінансово-кредитних та інвестиційних механізмів, пошук нових форм фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва; формування регіональної інфраструктури розвитку та підтримки малого підприємництва;

На нашу думку, основним напрямом має стати активізація фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки малого підприємництва; сприяння створенню інфраструктури розвитку малого підприємництва; впровадження регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва, як про це зазначено в Законі Про державну підтримку малого підприємництва [4]

Результати. Відповідно до ст. 4 Закону [4], мета державної підтримки малого підприємництва полягає підтримці вітчизняних виробників; формування умов для забезпечення зайнятості населення України, запобігання безробіттю, створення нових робочих місць. Це проявляється за такими основними напрямами державної підтримки малого підприємництва: організація державної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для суб'єктів малого підприємництва; встановлення системи пільг для суб'єктів малого підприємництва; запровадження спрощеної системи оподаткування, бухгалтерського обліку та звітності; фінансово-кредитна підтримка малого підприємництва; залучення суб'єктів малого підприємництва до виконання науково-технічних і соціально-економічних програм, здійснення поставки продукції (робіт, послуг) для державних та інших потреб.

Таблиця 1

Інституційне середовище фінансової діяльності малого підприємництва

Напрями	Складові	Реалізація
Стратегічне планування	Процес аналізу, постановки мети, вибору проектів і заходів	Стратегічний план є засобом досягнення згоди з приводу пріоритетів розвитку
Створення організаційних структур	Напрями спостереження за процесом реалізації	.На державному рівні це органи стратегічного планування, на робочому рівні - це система їх реалізації
Механізм фінансування реалізації стратегічного плану	Формування перспективної інвестиційної програми і бюджету	Фінансування реалізації окремих проектів плану в рамках індивідуальних схем
Моніторинг стратегічного плану	Моніторинг проводиться з метою забезпечення реалізації і підтримки постійної актуальності стратегічного плану	З урахуванням результатів моніторингу ухвалюються рішення про розподіл ресурсів і коректування мети і заходів стратегічного плану

Для кожного проекту формується інформаційна карта, в якій пояснюється суть проекту, приводяться оцінки витрат і ефекту і зведення (рейтинг) про учасників. Кожний проект супроводжується індикаторами реалізації, тобто показниками, за якими можна аналізувати виконання проекту, і його результативність. З урахуванням стратегічного плану формується перспективна інвестиційна програма і бюджет. Фінансування реалізації окремих проектів плану відбувається в рамках індивідуальних схем. При цьому проекти, що увійшли до плану, користуються пріоритетом при виділенні коштів.

Контроль і оцінка результатів інституційного середовища повинні бути суспільним для того, щоб не тільки оцінити успіхи, але і прискорити необхідні рішення, а також вносити корективи.

Основною метою моніторингу є забезпечення реалізації і постійна підтримка актуальності стратегічного плану. Він включає складові: моніторинг зовнішнього середовища, що базується на вивченні ситуації в галузях і регіонах, моніторинг загальних результатів реалізації стратегічного плану, - досліджує ступені просування по вибраних стратегічних

напрямах до головної мети, - базується на аналізі статистики і інтегральних показників; моніторинг процесу реалізації проектів, - базується на інформації, блоку показників (формування сприятливого господарського клімату, зареєстрованих підприємств, обсягу виробництва, зайнятості, інвестицій в основний капітал, джерела засобів фінансових ресурсів).

Традиційно вважається, що основна мета фінансових вкладень підприємства – отримання доходу, збереження і зростання капіталу. Аналізуючи структуру фінансових вкладень, можна зробити висновок про те, що фінансові вкладення використовуються головним чином на фінансовому ринку. Придбання фінансових вкладень не означає їх відхід з сфери обігу на відміну від кругообігу реального капіталу. При цьому фінансовий капітал здатний до самозростання в процесі обороту на фінансовому ринку.

Рух фінансового капіталу відбувається по формулі товарного капіталу, будучи фінансовим товаром (для ринку цінних паперів — це облігації, акції, векселі; для валютного ринку — це іноземна валюта). У власника капіталу сам капітал відсутній, але є права на нього, які зафіксовані у формі цінного паперу. Тому процес фінансового інвестування складається з: 1) вкладення грошових коштів; 2) повернення раніше вкладених грошових коштів разом з доходом.

Найважливішими складовими фінансового ринку признаються ринок цінних паперів і ринок похідних фінансових інструментів. Його розвиток, що почався в кінці 80-х рр. минулого століття, не може бути разовим процесом, у зв'язку з тим, що напряду пов'язаний з перетворенням відносин власності, і зі зміною фінансової політики держави.

Аналізуючи структуру фінансових вкладень, можна зробити висновок про те, що фінансові вкладення використовуються головним чином на фінансовому ринку. Придбання фінансових вкладень не означає їх відхід з сфери обігу на відміну від кругообігу реального капіталу. При цьому фінансовий капітал здатний до самозростання в процесі обороту на фінансовому ринку.

Рух фінансового капіталу відбувається по формулі товарного капіталу, будучи фінансовим товаром (для ринку цінних паперів — це облігації, акції, векселі; для валютного ринку — це іноземна валюта). У власника капіталу сам капітал відсутній, але є права на нього, які зафіксовані у формі цінного паперу. Тому процес фінансового інвестування складається з: 1) вкладення грошових коштів; 2) повернення раніше вкладених грошових коштів разом з доходом.

Найважливішими складовими фінансового ринку признаються ринок цінних паперів і ринок похідних фінансових інструментів. Його розвиток, що почався в кінці 80-х рр. минулого століття, не може бути разовим процесом, у зв'язку з тим, що напряду пов'язаний з перетворенням відносин власності, і зі зміною фінансової політики держави.

Висновки. Таким чином, інституціональне забезпечення оптимального формування фінансових ресурсів малих підприємств повинно відбуватися відповідно до певної стратегії, яка враховує інтереси держави і самих підприємців. Подальшими напрямками дослідження є уточнення методики визначення розміру фінансових ресурсів та фінансового потенціалу малого підприємства.

Список використаної літератури

1. Райта Ю. В. Формування інституційного середовища підприємницької діяльності в Україні : автореф... канд. екон. наук: спец. 08.01.01 / Ю.В. Райта // Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. — Л., 2006. — 21арк.

2. Экономический словарь. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://abc.informbureau.com/html/einooeoieiaeesi.html>.

3. Національна програма сприяння розвитку малого підприємництва в Україні, Затверджено Законом України від 21 грудня 2000 року N 2157-III.

4. Закон України Про державну підтримку малого підприємництва (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 51-52, ст.447) { Із змінами, внесеними згідно із Законом N 523-VI (523-17) від 18.09.2008, ВВР, 2009, N6, ст.21}.

5. Гудзь О.Є. Забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: теорія, методологія, практика: автореф. дис... д-ра екон. наук: спец. 08.00.04 / О.Є. Гудзь; Нац. наук. центр "Ін-т аграр. екон." УААН. — К., 2007. — 36 с.

6. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / За заг. ред. Терещенка О.О. - Київ: КНЕУ, 2006.- 312 с.

УДК 657.47

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ В КОНТЕКСТІ ЇХ ВАРТІСНОГО ВИМІРУ

І.Б. Садовська, к.е.н., доц.

Луцький національний технічний університет

I.B. Sadovska «Management accounting for transaction costs in the context of their valuation measurement»

It has been reviewed different approaches to the nature of management accounting for transaction costs, their classification and measurement methods. It has been determined the difficulties on their accounting and their informational generalization for management needs.

Keywords: transaction, transaction costs, measurement and evaluation of transactions

И. Садовская «Управленческий учет транзакционных затрат в контексте их стоимостного измерения» Рассмотрены различные подходы к сущности транзакционных затрат, их классификация и методики измерения. Выделены проблемы их отражения в учете и информационного обобщения для управления предприятием.

Ключевые слова: транзакция, транзакционные затраты, измерение и оценка транзакций

Вступ. Ринкова взаємодія суб'єктів господарювання супроводжується певними (транзакційними) витратами – витратами спрямованими на пошук партнерів бізнесу, активізацію споживчого попиту, захистом прав власності тощо. Транзакційні витрати необхідно визначати і вимірювати за допомогою факторів, що впливають на формування цих витрат.

Вперше концепцію транзакційних витрат розроблено в працях Р. Коуза, який сконцентрував увагу економічної теорії на транзакціях, що виникають при передачі прав власності від одного економічного агента до іншого [5]. У подальшому розробкою питань, пов'язаних з проблемою транзакційних витрат займалися Дж. Коммонс, К. Ерроу, Д. Норт, Г. Саймон, О. Уільямсон, М. Чампі [6,7,8]. При цьому розуміння транзакційних витрат варіює від вузьких визначень, що пов'язують ці витрати з окремими видами економічної діяльності, до широких, що підкреслюють інституційну природу явища.

У наукових працях багатьох вчених пропонують різні підходи до розгляду та групування факторів. Зокрема, вчений О. Уільямсон [6] виділяє три основні фактори виникнення транзакційних витрат. Одним із них є так звана обмежена раціональність: недостатня обізнаність учасників і неадекватність їх уявлень. Причиною збільшення транзакційних витрат може стати опортуністична, недобросовісна поведінка учасників транзакції, особливо в умовах нечіткого законодавства. Саме такі умови притаманні сучасному економічному середовищу, де «ціна інформації» може стати вирішальною і при її неприйнятті призвести до негативних наслідків.